

1900-TALET OCH BÖRJAN AV 2000-TALET

Börja med att lära in årtalen med fet stil.

Historia och samhällskunskap

Reflektera med hjälp av begreppen

'historiska processer', 'kontinuitet och förändring', 'orsak och konsekvens', 'identitet', 'källkritik',
'historiebruk', samt

'kolonialism, imperialism, nationalism, diktatur, demokrati, internationellt samarbete, globalisering,
samhällsekonomi, socioekonomi,

ursprungsbefolkning och nationella minoriteter, rasism, etnicitet, kön,

politiska ideologier, försvar, folkrätt, internationell konflikthantering, icke-våld, digitalisering'

Lär dig fakta – jämför – reflektera, diskutera, analysera

1901	Första Nobelpriset delas ut
1903	Bröderna Wright flyger
1905	Unionen mellan Sverige och Norge upplöses
1905	Albert Einstein presenterar den särskilda relativitetsteorin $E=mc^2$
1905	Första revolutionen i Ryssland
1905	Bertha von Suttner, författare till <i>Ner med vapnen</i> , får Nobels fredspris
1908	T-forden lanseras
1909	Selma Lagerlöf tilldelas Nobelpriset i litteratur
1912	Allmän rösträtt för män i Sverige
1912	Titanic går under

1914	Panamakanalen öppnas
1914-1918	Första världskriget
1915	Folkmord i Armenien
1917	Februarirevolutionen och oktoberrevolutionen i Ryssland; inbördeskrig
1919	Österrike-Ungern upplöses, flera centraleuropeiska länder blir självständiga
1921	Kvinnlig rösträtt i Sverige
1922	Sovjetunionen bildas
1924	Lenin dör, Stalin tar makten i Sovjet
1925	Mussolini blir diktator i Italien
1927	Charles Lindbergh flyger över Atlanten
1928	Alexander Flemming upptäcker penicillinet
1929	Wall Street-kraschen Depression, arbetslöshet
1930	Gandhi leder ickevåldskampen för Indiens frigörelse från Storbritannien
1933	Hitler väljs till rikskansler i Tyskland
1936-1939	Spanska inbördeskriget Franco blir diktator i Spanien
1939-1945	Andra världskriget
1940	9 april, Danmark och Norge ockuperas av Nazityskland. Norges regering flyr till Storbritannien där de verkar som exilregering. Quisling deltar i statskuppen och blir statsminister.

- 1941 Massakern i Babij Jar, vid Kiev, Ukraina
- 1944 D-day, 6 juni. De allierade styrkorna intar Normandiet och lägger grunden till segern på Västfronten.
- 1944 20-juli-attacken, kretsen kring Stauffenberg gjorde ett attentat mot Hitler för att ta makten. Attentatet misslyckades, många blev arresterade och dödade, däribland Hans och Sophie Scholl (Weisse Rose, vita rosen) och prästen Dietrich Bonhoeffer
- 1944 Waszawa-upproret, uppror i ghattot 1-3 oktober
- 1944 Homosexualitet är inte längre olagligt i Sverige
- 1945 27 januari, döds- och koncentrationslägret Auschwitz befrias av Röda Armén
- 1945 Nazityskland kapitulerar
- 1945 USA släpper atombomber över de japanska städerna Hiroshima och Nagasaki**
- 1945 FN bildas**
- 1945 USA, Storbritannien och Frankrike kontrollerar de västra delarna av Tyskland. Sovjet kontrollerar östra delen av Tyskland och flera stater i Central-och Östeuropa ”Kalla kriget” mellan öst och väst
- 1945 Jugoslavien enas under Tito och blir ett kommunistiskt land som står fritt från Sovjet
- 1945 Astrid Lindgrens *Pippi Långstrump* publicerades
- 1947 Indien och Pakistan blir självständiga från Storbritannien. Gandhi mördas 1948.
- 1947 *Anne Franks dagbok* publiceras
- 1948 Staten Israel bildas**
- 1948 Apartheid-lagar införs i Sydafrika.

- 1949 Tyskland delas upp i Väst- och Östtyskland (BRD och DDR)
- 1949 NATO bildas**
- 1949** FN utökar Geneve-konventionen, som reglerar rättigheter för sårade i krig, krigsfångar, civilbefolkning och flyktingar
- 1949 Wilhelm Mobergs *Utvandrarna* publicerades
- 1950-1953 Koreakriget**
- 1952 Kol- och stålgemenskapen, som sedan blir EU, bildas**
- 1953 Stalin dör, Chrustjov blir president i Sovjet
- 1953 Arbetaruppror i Östberlin; slås ner
- 1955 Warszawa-pakten bildas
- 1956 Uppror mot kommunismen och Sovjet i Ungern – slås ner
- 1956 Tunisien, Marocko, Kongo och andra franska kolonier blir självständiga
- 1957 Sovjet sänder upp rymdraketen Sputnik I. Kosmonauthunden Laika sänds upp med Sputnik II.
- 1959 Romer i Sverige får rösträtt och rätt att gå i skolan
- 1960-1970-talen Många tidigare kolonier blir fria
- 1960 Sharpeville-massakern i Sydafrika. Nelson Mandela är en av ledarna för ANC. ANC förbjuds. Efter att ha varit en icke-vålds-rörelse börjar ANC bygga upp en militär gren, som bland annat utför sabotage.
- 1961 Kosmonauten Jurij Gagarin blir första människan som kretsat kring jorden i rymden

- 1961** **Berlinmuren byggs ”Järnridån” sänks genom Europa**
- 1963 Hannah Arendts artikelserie, som sedan blir en bok, publiceras i The New Yorker: *Eichmann in Jerusalem – A Report on the Banality of Evil (Den banala ondskan – Eichmann i Jerusalem)*
- ca 1961-1975** **Vietnamkriget**
- 1972 Olof Palmes jultal, där han kallar USAs bombningar av Hanoi i Vietnam tortyr och nämner dem tillsammans med andra illdåd i den moderna historien: Guernica, Oradour, Babij Jar, Katyń, Lidice, Sharpeville och Treblinka. http://www.olofpalme.org/wp-content/dokument/721223a_hanoi_julen_1972.pdf
- 1962 Nelson Mandela döms till livstids fängelse för sin kamp mot apartheid i Sydafrika.
- 1963** **Popgruppen Beatles från England blir kända**
- 1963 USAs president John F Kennedy mördas
- 1968** **Uppror mot Sovjet i Prag i Tjeckoslovakien; upproret slås ner**
- 1968** **Studentoroligheter i Väst Europa Peace, Love and Understanding in California**
- 1968** **Martin Luther King, ledare för människorättsrörelsen mot rasism i USA, mördas**
- 1969 Astronauten Neil Armstrong blev förste mannen på månen dit han kom med Apollo 11. Buzz Aldrin blev tvåa. Michael Collins fick stanna kvar och cirkla ensam kring månen.
- 1969 Första delen av Katarina Taikons serie om *Katitzi* publiceras
- 1970-och 80-talet Fredsrörelsen växer i hela världen och kräver bl a stopp för kärnvapen. Schwerter zu Pflugscharen (svärd till plogbillar) blir en viktig symbol för fredsrörelsen i DDR och i andra länder.



- 1973 Salvador Allende avsätts efter en militärkupp i Chile. Augusto Pinochet blir diktator.
- 1973 Karl XVI Gustav blir Sveriges konung och statschef
- 1973 Oljekris i världen
- 1974 ABBA vinner Eurovision Song Contest i Brighton
- 1977 Det svenska punkbandet Ebba Grön bildas
- 1980 På Leninvarvet i Gdansk i Polen utbryter en strejt och den fria fackföreningen Solidarność (Solidaritet) bildas. Lech Wałęsa är strejkledare. Solidarność får starkt stöd av katolska kyrkan. Påven, Johannes II, är själv från Polen.**
- 1981 Statskupp i Polen. Solidarność förbjuds.
- 1984 Jerzy Popiełuszko, katolsk präst som stött Solidarność, mördas. Hans kyrka och grav blir ett centrum för det allt större motståndet mot den kommunistiska diktaturen.
- 1985 Michail Gorbatjov blir president i Sovjetunionen och talar om glasnost och perestrojka (öppenhet och förändring)
- 1985 Schengenavtalet (som utvecklats och kommit att omfatta allt fler stater) reglerar fri rörlighet inom EU. Den fria rörligheten gäller varor, tjänster, personer och kapital.
- 1986 Olof Palme, Sveriges statsminister, mördas
- 1986 Kärnkraftsolycka i Tjernobyl i Ukraina
- 1989 Ungern öppnar "järnridån". Berlinmuren öppnas, 'runda-bords-samtal' inleds mellan regeringen och oppositionen. Fria val i Tjeckoslovakien; Vaclav Havel från Charta 77 blir president.**



- 1990** **Fria val i Polen; Lech Wałęsa blir president. Fria val i Ungern. Fria val i Litauen, som blir självständigt från Sovjetunionen. Fria val i Östtyskland (DDR); Tyskland enas**
- 1990-talet Internet, The World Wide Web sprider sig över världen
- 1991** **Sovjetunionen upplöses. Warszawapakten upplöses.** Estland, Lettland, Ukraina med flera före detta områden av Sovjetunionen blir självständiga stater.
- 1992 Jugoslavien upplöses. Kroatien, Slovenien och Bosnien och Hercegovina blir självständiga stater, medan Serbien och Montenegro förblir kvar i unionen till 2003. Jugoslaviska kriget, Balkankriget, börjar.
- 1993 Sametinget bildas i syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur.
- 1994** **Nelson Mandela blir president i Sydafrika. Apartheid avskaffas, fria val hålls.**
- 1994 Folkmord i Rwanda
- 1994 Estoniakatastrofen på Östersjön
- 1995 Dayton-avtalet stoppar kriget på Balkan, som dock fortsätter till 2001
- 1995 Sverige blir medlem i EU
- 1999 Sveriges riksdag beslutar att, utifrån Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk, erkänna samer, sverigefinnar, tornedalingar, judar och romer som nationella minoriteter i Sverige, samt att erkänna samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch som officiella minoritetsspråk.

2001	11 september-attackerna i New York och Washington. ”Kriget mot terrorismen.” Krig mot talibanerna i Afghanistan
2003	USA förklarar krig mot Irak. Saddam Hussein störtas (dödas 2006).
2004	Tsunami i Indiska Oceanen
2004	Facebook lanseras
2005	Youtube lanseras
2005 -	Israel sänder marktrupper till palestinska Gaza, som reaktion på granatattacker. Följs av blockad från 2008, vilket försvårar resor och införsel av olika varor. Fortsatta markinvasioner 2008, 2009 och 2014.
2009	Obama blir president i USA
2009	Rätt att ingå samkönat äktenskap i Sverige
2010	Instagram lanseras
2010-2011	Arabiska våren; demokrati- och proteströrelse i Syrien, Egypten, Libyen, Jemen, Tunisien, Bahrain, Algeriet, Marocko.
2011	Inbördeskrig i Syrien
2011	Utøya, Norge
2012	EU inför Medborgarinitiativ
2013	EU reglerar asylrätten i Dublinförordningen
2014	Islamska staten, IS, utropar ett världsvitt kalifat. Militära invasioner i Syrien och Irak.

- 2014 Sveriges regering presenterar ”Den mörka och okända historien” - en vitbok om övergrepp och kränkningar av romer och resande i Sverige under 1900-talet.
- 2014 Malala Yousafzai från Pakistan får Nobels fredspris
- 2015 FN antar nya Globala Mål som medlemsstaterna skall arbeta för att förverkliga fram till 2030
- 2016 Donald Trump blir president i USA
- 2016 Parisavtalet träder i kraft, med målet att de länder som skrivit under skall arbeta för att hålla den globala uppvärmningen under 2 grader, men helst under 1,5 grader.
- 2018 Nobels fredspris tilldelas Denis Mukwege (kirurg från Kongo) och Nadia Murad (yasadisk kurdisk människorättsaktivist från Irak/Tyskland) ”för deras insatser mot användandet av sexuellt våld som vapen i krig och väpnad konflikt”.

<https://levandehistoria.se/>

[Sveriges riksdags EU-information](#)

[EU The History of the European Union](#)

[FN-förbundet](#)

[United Nations, UN \(FN\)](#)

[FNs globala mål](#)

[SO-rummet](#)

[Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk](#)

[UR Lika eller olika?](#)

[UR Jakten på språket, om minoritetsspråk](#)

[Fogelstadgruppen, för kvinnlig rösträtt och jämställdhet](#)

[Nobels Fredspris](#)

